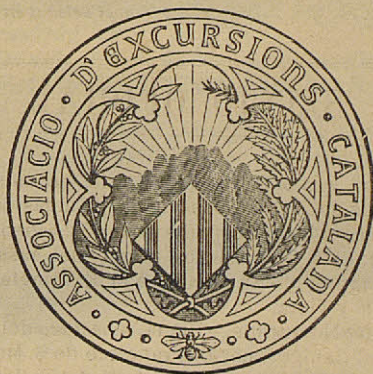

BULLETÍ

DE LA

ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA

1889

TOMO XI

BARCELONA.—1889

TIPOLITOGRAFÍA D' HENRICH Y Cª, EN COMANDITA
SUCCESSORS DE N. RAMIREZ Y Cª

Pasatge d' Escudillers, núm 4.

ÍNDICE

SECCIÓ OFICIAL

- Anuncis oficials; pág. 78, 236, 310.
Comunicat, per *D. Vicens M.ª Triadó, Pbre.*; pág. 239.
Id. per *D. Arthur Osona*; pág. 313.
Donatius pera la Biblioteca; pág. 79, 237, 311.
Periódichs nous; pág. 79, 237, 311.

SECCIÓ D' EXCURSIONS

- De la Vall de Venasch á Graus, notas de viatge, per *D. Cels Gomis*; pág. 89.—Apèndices, pág. 110.
Entorn del Turbón (Aragó), per *D. Maurici Gourdon*; pág. 130.
Excursió á Sardanyola, Sant Cugat y Vallvidrera, per *D. Joseph Castellanos*; pág. 184.
Excursió col·lectiva al plá comprés entre lo Segre y lo Cinca. Antigüetats romanas, per *D. Eduard Llanas, Esc.*; pág. 2.
Excursió col·lectiva á Santa Coloma de Queralt y á Rubió, per *D. Joan Segura, Pbre.*; pág. 188.
Excursió particular al Gorch de Perxa Astort, per *D. Francisco de S. Maspons y Labrós*; pág. 31.
Las montanyas de la Costa de Llevant, per *D. Francisco de S. Maspons y Labrós*; pág. 242.
Notas itinerarias de l' excursió col·lectiva á Santa Coloma de Queralt y Rubió, per *D. Arthur Osona*; pág. 201.
Una excursió á las ruinas del Castell feudal de Cabrenç y cingles de Talaixá y Sant Aniol, per *D. Carles Bosch de la Trinxeria*; pág. 269.
Una visita al Monastir de Piedra (provincia de Zaragoza), per *D. Cels Gomis*; pág. 288.
Vuyt dias en Camprodon, excursió entomològica y botànica, per *D. Miquel Cuní y Martorell*; pág. 33, 82.

SECCIÓ DE VARIETATS

- Los Excursionistas y la Toponomástica, per *D. Joan Segura, Pbre.*; pág. 300.

SECCIÓ DE FOLK-LORE

- Costúms populars del Vallés (continuació), per *D. Vicens Plantada y Fonolleda*; pág. 223, 306.
Cuentos populars catalans, la Marieta; per *D. Joan Brú Santclement*; pág. 213.

NOTAS ITINERARIAS

DE LA

EXCURSIÓ COL-LECTIVA

À SANTA COLOMA DE QUERALT Y RUBIÓ

Días 1, 2 y 3 d' Abril de 1888.

Lo día 1er d' Abril (diumenge de Pascua de Resurrecció), ab lo tren n.º 701 de la línia de *Vilanova*, á las 5^h 53 del matí de nostre meridiá, sortíam de la estació de França, D. Ramon Arabia y Solanas y l' infrascrit. Lo Sr. Maspons nos havia avisat que ab greu sentiment no podia venir.

Á las 8^h 55 m. arribávam á l' estació de *Picamoixons* ó *de la Plana*, hont esperárem lo tren procedent de Tarragona en direcció á Lleyda, al que á las 9^h 45 pujárem, deixantnos á las 10^h 20 en la estació de *Montblanch* (altura apr. 300 metres).

Montblanch es una important població, cap de partit, que compta avuy ab 4775 habitants.

Relativas á la meteixa, dech á l' amabilitat de nostre delegat en Santa Coloma de Queralt, l' il·lustrat prebere Mossen Joan Segura, las notas següents que publico á continuació:

«Desseguida de conquistadas Tortosa, Lleyda y Fraga, fou fundada la vila de Montblanch pe 'l Comte Ramon Berenguer IV.

Llavors los Comtes Sobirans, com més tart los Reys d' Aragó, portavan una vida errant y sens residencia fixa: d' aixó ve l' convocar Corts en tants diversos llocs. En sos freqüents viatjes de Lleyda á Tarragona, los Comtes eran molestats sovint pe 'ls moros, que llavors tenian encara las montanyas de Prades, ab Ciurana per capital; los quals moros, passant per la vehina serra de Moural (damunt

de Poblet, pròxim á ser edificat), caparrejavan per la escarpada montanya á quin reclós jau ara Montblanch. Ademés, faltava un lloch segur de parada pera l' il·lustre comitiva comtal, que partis en dúas avinents jornadas lo llarch tret que hi ha de Lleyda á Tarragona. Aquestas causas decidiren la fundació de la vila de Montblanch, feta pe 'l dit Comte Ramon Berenguer IV.

De l' época de la fundació penso que son las bellas torres y més bells portals que senyalan la direcció de la muralla que cenyía la vila.

Aquestas torres fóren una per altra descoronadas de resultas del següent episodi, quina época no puch fixar.

Las de Montblanch tenian permís pera fer llenya en lo bosch del monastir de Poblet; á condició de que al passar davant del monastir, aquest tenia dret á fer deixar als llenyaters la rama que volía, que solia ser la més grossa.

Un llech del monastir feu descarregar l' animal d' un llenyater pera traure d' un feix la rama més grossa. Irat lo llenyater per la tacanyeria del frare, mentres aquest ajupit estirava la rama, pégalí cop de destreal, y l' deixá mort; y apretá á fugir. No podent ésser descobert lo culpable, y sabentse sols que era de Montblanch, tota la vila n' fou castigada: 1.er escapsant, una sí, altra no, las torres des a muralla; 2.^{on} votant lo monastir que may per may fós admés en lo cobdiciat monastir de Poblet cap fill de la vila de Montblanch. De hont provingué, y durá centurias, la costúm en las donas de las mellors familias de dita vila, que estavan á punt de deslliurar, d' eixir de llur vila pera ferho en la Guardia dels Prats, ó qualsevol altre poble vehí, á fi de no privar á llurs fills de la sort de poder ésser frares de Poblet.

No gayre ménos antich que la vila deu ésser lo pont, restaurat probablement en l' época del Renaixement, de la qual penso son aquells figurons que s' hi véuhen, y ténen alguna semblansa ab las esculturas de la portalada de la parroquial de Sta. Maria, quina portalada deu ser del sigle xvii ó xviii.

Dita parroquial mostra en sa arquitectura ésser obra del sigle xiv, ménos la portalada.

Dintre d' ella s' han de mirar: 1.er la bellíssima y en-semps senzilla portalada de la sagristia (detrás del altar major) ab sas bellas y obradas portas de la época gòtica; 2.^{on} un retaule de pedra un tant mutilat, en una de las capellas de la banda dreita de la iglesia; 3.er una bella Madona del sigle xvi (?) que hi ha al chor.

En la parroquial de St. Miquel son de notar la portalada romànica, ab portas antiguas, una sepultura prop de la trona y dos quadros antichs ab fons daurat que s' guardan en la sagristia.

Cal veure la bella iglesia ogival de St. Francesch (ara magatzém) ab los restos del claustre.

Item: se véuhen en diferents indrets hermosissimas finestras gòticas; singularment en una casa que ara es Cassino.

S' ha de mirar també una característica y molt adornada casa (sigle xvi?) de la plassa ab bella galeria devall de la teulada.

Finalment, encara que molt mutilada, es de veure la casa ahont contan s' aplegavan las Corts quan se celebravan á Montblanch.»

Embarcats en lo cotxe-diligencia que fa lo servey regular (á tots los trens) entre Montblanch y Santa Coloma de Queralt y vice-versa, deixárem als 10 minuts d' arribarhi, la primera de las esmentadas poblacions, separadas per una distancia de 30 kilòmetres.

Seguírem en direcció N. carretera d' Artesa de Segre ó de Tárrega amunt, que als 2 kilòmetres deixárem á la primera bifurcació, hont girárem á má dreita en direcció E., seguint amunt per la de Santa Coloma. En aquesta, á má dreita, vejérem, á una mitja hora de distancia del camí, lo poble de *Barberá de la Conca* (1203 hab.), hont existeix un Castell enderrocat que pertanyia als Cavallers de l' Ordre del Temple. A una hora escassa de la bifurcació, á má dreita, y á uns 7 minuts de la carretera, deixárem lo poble de *Ollés*, que forma part del districte municipal del de *Pira*, (543 hab.), pe 'l qual passárem á la mitja hora escassa. Luego, á 1 hora de distancia, s' troba en la carretera la

vila de *Sarreal* (2186 hab.) y á la meteixa distancia, també en la carretera, lo poble de *Rocafort de Querall* (715 hab.), de hont ab cosa de 1 hora, se guanya lo punt culminant de la carretera, poblat per migrada boscuria, que es lo *Coll de Deo gratias*, situat en lo kilómetro 19 (alt. apr. 650 m.)

A uns 45 minuts, del Coll esmentat, se passa per lo poblet de *las Piles* (487 hab.), situat á má dreta de la carretera y distant aproximadament una hora de la important vila de *Santa Coloma de Queralt*.

A uns 15 minuts de la població 'ns esperava en la carretera l' erudit y llorejat escriptor catalanista, soci delegat nostre, l' amable D. Joan Segura, prebere, qui pujá á la dilligencia, reunintse ab nosaltres.

A la 1^h 30 t. la dilligencia se deturava en l' *Hostal de Can Nial*, hont teníam intenció d' hostatjarnos; mes l' obsequiós Sr. Segura s' apoderá de nostres sachs de viatge y 'ns obligá *velis nolis* á posar á casa seva, hont fórem tractats á *cuerpo de rey*.

Santa Coloma de Queralt es una rica é important població que té molt comers de bestiar mular ab Andorra y Poitou, y celebra mercat tots los dilluns, comptant ab 2776 habitants. Sa importancia històrica es reconeguda com també son valor baix lo punt de vista del art y de la arqueología.

Respecte á aquestos punts, deixo la paraula á mossen Segura, que 'ns guiá y servi d' il·lustrat *cicerone* en nostra visita.

La altitut es apr. de 600 m. Es notable la rica font de D. Dalmau de Queralt, tant abundosa, que l' aygua ne raja nit y dia per nou dolls d' una circumferencia com la munyeca.

La població está sentada en una petita plana ó vall, limitada del S. al O. per las serras de Puntils, del Castell de Queralt, d' Ancosa, de Sant Magí de Brufaganya, de Montagut y de Sant Miquel, pobladas de boscurias, mentres que al N. té molt próxima una petita serralada conresada de terra calcárea y guixosa, com ho es tot lo terreno ó *sol* de la vila, qual tó blanch recorda aquellas regions tant tristas de las provincias d' Alicante, Murcia y Almeria. Al E. y N. E. s' oviran las serras coronadas per los enderro-

cats castells d' Aguiló y Argensola, que no presentan tant pobre aspecte com las del N., per la rahó de véures'hi encara alguns restos de boscos, de clars y migrats pins.

Lo día 2, acompanyats de nostre digníssim consoci lo erudit Mossen Segura, montats en los matxos de sella del *Aixut*, qui 'ns servi de guía, á las 12^h del mitj dia en punt, deixávam la vila de Sta Coloma.

Arrancant de la copiosa font esmentada, per un camí en direcció E. y N. E., ab 40 minuts pujárem al poble d' *Aguiló*, que forma part del Districte municipal de Santa Coloma y está coronat per un grandíós castell senyorial enderrocat. Passárem per sota del poble, que deixárem á má dreta y ab 15 minuts baixárem en direcció N. E., cap á la casa coneguda per l' *Hostal d' Aguiló*, d' hont pujárem cap á la *carretera d' Igualada*. Cambi complert de decoració. Lo camí no pot ésser més encisador, s' entra ja en la regió dels boscos. La carretera passa per la carena de las serras, gosant de bonichs panoramas á un y altre costat per entre grans boscos de pins fins al fons de las valls. Las *serras d' Aguiló* fan la partió de las ayguas dels rius Gaya y Noya. Seguirem per la carretera en direcció E. y N. E., durant 30 minuts, fins trobar dúas casas: *Can Mariano den Ferrant* y luego *Can Ferrant*, hont deixárem la carretera á má dreta y baixárem sempre per entre alegres boscos de pins en direcció N. E., passant al cap de 1 hora per una casa qual nom no recordo, de hont ab 15 minuts, seguint igual direcció, baixárem al *Riu Bim*, que té origen en los sots d' Argensola y es un important affluent del Noya; atravesárem las ayguas del Bim, y en direcció N. E., ab cosa de 10 minuts pujárem al escampat poblet de *Clariana* (389 hab.). Seguint la direcció E. N. E., ab 15 minuts més anárem pujant al *Mas Juncá*, de hont, sens variar de direcció, ab 30 minuts, baixárem á la *carretera real de Madrid á la Junquera*, que seguirem avall en direcció S. E. Als 3 minuts, atravesávam lo *Riu Noya* (que té origen en Prats de Rey y Copons), y als 2 minuts arribávam á las casas ó caserío del *Hostal del Ganxo*, hont deixant la carretera á má dreta, nos enfilárem por un curriol que en

direcció N. nos portá en 30 minuts al *caserio de Mas Travé*.

Seguint la meteixa direcció N., ab 20 minuts anárem á la gran *Casa de la Torre* que com lo caserío anterior pertany al terme de Rubió. De la Torre ab 25 minuts pujárem al barri ó arrabal de *Sant Macari de Rubió*, de hont ab 10 minuts baixárem al *Torrent de las Auranetas ó de Rubió*, que atravessárem y en direcció N. ab 20 minuts, per entre una magnífica pineda, pujárem al poblet de *Rubió* (arribanthi á las 5), edificat al cim d'un terrat, coronat per un castell feudal tot en ruinas (al apr. 680 m.) Sota lo castell hi ha la iglesia parroquial, la rectoría, Casa de la Vila y dúas casas: *Can Sastre* y *Can Solanas*, que fan d'hostal, essent la última la més comfortable. (Rubió té 334 hab.). Nosaltres nos hostatjárem á casa lo Sr. Rector, hont förem molt ben rebuts y obsequiats.

Lo día 3 d' Abril, á las 7^h del matí prenguérem comiat del Sr. Rector y també ab gran recansa del digne consoci y company Mossen Segura, qui ab lo guía l' Aixut y los matxos s' en entorná á pluja batent á Santa Coloma de Queralt, hont va arribar després de las 11. Lo Sr. Arabia y jo, guiats per un jove, fill de Can Solanas, tots tres á peu, prenguérem lo camí d' Igualada. En direcció S. baixárem ab molta rapidés en 15 minuts al *Torrent de las Auranetas ó de Rubió*, que atravessárem, pujant en direcció S. O. per entre un espés bosch de pins; als 5 minuts deixávam á má dreta (S. O.) un camí que va á unas casas de pagés y pujárem cap al de má esquerra (Est) y ab 20 minuts de forta pujada per entre un atapahit bosch de pins arribárem al *Coll ó Portell de la Creuheta de Sant Pere* (alt. apr. 700 m.)

D' aquest, tot planejant, rebassant la base del *Turó del Puig de Sant Miquel*, punt culminant de la regió (alt. apr. 750 m.), seguint la direcció S. E. ab 10 minuts anárem á la románica iglesia de *St. Pere*, sufragánea de Rubió, que estava tancada per dissort, hont hi ha, segons digué lo Sr. Rector de Rubió, un retaule gòtich.

Seguirem la direcció S. E. per la carena uns 5 minuts,

fins trobar un camí de carros á má dreta que va cap á la casa de Briansó y baixant á la carretera real també va á Igualada.

Deixárem á má dreta l' esmentat camí y pujant per la carena en direcció E. per entre bosch, als 8 minuts girárem cap al N. E., deixant ja lo bosch per las vinyas, seguint la meteixa direcció, als 7 minuts arribávam, per cert ben mullats, á *Can Estruch*, hont esmorzárem.

A las 9^h, un tant refrigerats, deixávam la casa y en direcció S. E., quedant á má dreta la cinglera del Cap de la Costa de Can Estruch, als 45 minuts deixávam á má esquerra lo cementiri, y á l' oposada, l' iglesia y rectoria del poble del *Espelt*, que forma part del districte municipal d' Odena (que conta ab 1,379 hab.) Seguint per entre vinyas en direcció E., als 20 minuts passávam per los *Balsos del Espelt*, grans precipicis primer á má esquera sobre la riera de Can Magí de las Alzinas, y luego, á má dreta sobre la riera del Espelt; als 10 minuts més, baixávam á la casa y horta de *Can Carreras*, en lo meteix lloch hont s' ajuntan abdúas rieras, que atravessárem, sota meteix d' Igualada, 10 minuts ans de reunirse al riu Noya, arribant als 5 minuts á la ciutat d' *Igalada*, important població industrial y agrícola, que no obstant sa grandíssima decadencia, encara compta ab 11,882 habitants. Nos hostatjárem en la *fonda de Catalunya* ó de la *Viuda Corrons*, hont arribávam xops com peixos, á las 10^h 40 m. Després d' un bon dinar nos reaccionárem y ab las diligencias de Martorell deixávam á las 12^h 30 la ciutat hont morí en Ferrant d' Antequera; arribant á *Martorell* á las 5^h 30 t.; á las 6^h 15 deixávam l' estació del meteix nom, y á las 7^h 35 arribávam á *Barcelona*.

ARTHUR OSONA.